

פרשת תולדות

המשגיח ז"ל הקדים לפרשה זו, שהדרך ללמוד אותה היא לדמות אותה לשאר המצוות שאין לנו יודעים את סודותיהן. למשל תפילין, אנו יודעים שהן צריכות להיות מרובעות, אבל מהן הסודות שבהן ולמה צריכים לעשותן מרובעות - איננו יודעים. לכל מצוה יש יסוד רוחני שאינו ידוע לנו. אנו רק יודעים שאם מניחים תפילין בדיוק עם כל הפרטים והדקדוקים - זוכים ל"זראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך". אבל אם יש שינוי בפרט קטן, שהתפילין אינן מרובעות במדויק - כבר אין לך דין תפילין. הן מקבלות דין תפילין רק אם הם עשויות כדן, אחרת הן סתם חתיכות עור. אנו מקיימים את כל דיני התפילין בלי לדעת את הסודות הסמונים בהן.

362

10

שאלות
שאלות

כך צריכים לגשת לפרשת תרומה, שהרי לכל קרש ובכל טפה יש סיבה רוחנית, והיו צריכים לבנות את המשכן בדיוק כפי שנצטוו, ואם ישנו שינוי כלשהו בפרט הכי קטן כבר אין השכינה יורדת לישראל דרך המשכן. הרי זה דומה לדוקת. הוא לא יכול להוסיף יותר ממה שהרופא רוטם כדי למהר את תהליך ההבראה, אלא אדרבא, אם הוא מוסיף הוא עלול לקלקל, מפני שרק הרופא הקובע את המחלה והיודע את דרכי הרפואה, הוא יכול לקבוע איזו תרופה, כמותה והתדירות בה היא צריכה להנתן. כך, להבדיל, יכול רק הקב"ה לקבוע בדיוק ע"י איזה מעשים יכולים לזכות לירידת השכינה.

11

16

כך זה בכל דרכי העבודה, האדם לא יכול לקבוע ע"י איזה מעשים הוא יגיע לקדושה, מפני שאין לו שום מושג מדברים אלה. מי היה מעלה על דעתו שע"י סיבוב הרצועות על היד או ע"י נענוע הלולב וכדומה, שבדיוק באלו תרי"ג המעשים מגיעים לשלמות? רק הבורא-עולם יכול לומר לנו ע"י אלו מעשים עובדים ומגיעים, ועלינו לעשותם אף בלי ידיעה במקורם הרוחני. זה יסוד גדול בעשיית המצוות, לעשותן אפילו בלי לדעת איך הן פועלות, ורק לדעת שאם נעשה אותן בכל פרטיהן נגיע לדרגות רוחניות.

14

2

צריך לעשות את המשכן בדיוק כפי שנאמר בתורה, הארון עם הכרובים, והמנורה עם כפתוריה, הכל במידות כפי שהתורה אומרת, ואז חלה עליו השכינה. אם יעשו כלי אחד שלא כמידה הזו, לא תהיה השראת השכינה.

כבר הקדמנו (ריש הפרשה) שהמשגיח ז"ל אמר שצריך ללמוד את פרשת המשכן כמו שלומדים הלכות תפילין. בתפילין יש הלכות שצריך שיהיו מרובעים ושחורים וכו', וכשארם מניח תפילין כהלכה, קיים מצות תפילין אף אם אינו מבין את סודותיה. וכך גם המשכן, כדי שתשרה שכינה צריך לעשותו בדיוק כפי שהתורה אומרת. אין זה שונה מכל שאר הטבעים, שהבורא-עולם ברא את הארץ והצמחים והשמים והשמש והיורה, ומתאם בין כולם. הם אינם "סמלים" אלא כך היא הבריאה, וכפי שהבורא-עולם ציידה - כך הם פועלים. "פועלי אמת שפעולתם אמת", הברואים פועלים כפי הטבע שהבורא-עולם הכניס בהם, זאת היא הבריאה.

6

הפתרי (מאמר א, עא) מבאר שאצלינו אין מושג של טבע. מה שהגויים קוראים "טבע" אנו קוראים "בורא-עולם". אין דבר כזה ש"הטבע עושה והטבע פועל". הטבע אינו פועל כי אין לטבע שכל. זה רק בחומר ביד היוצר. כל מה שרואים בבריאה זה הבורא-עולם. הוא נתן חכמה בנמלה, והוא תקן את חוקי הטבע שהכל יפעל, אבל בטבע עצמו אין כח של שכל. התפיסה הזו של הטבע אינה יוצאת ממוחם של האנשים. הם אומרים שבמשך מליוני שנים התפתח אדם, זה כמו הפתגם "מה שלא יעשה השכל יעשה הזמן". אם לא היה שם שכל אז במשך מליוני שנים נבנה כזה אדם, לאט לאט התפתח עד שנהיה אדם מושלם. בעצם אין בדברים אלה שום הגיון והבנה, כי אם אין שכל שיוצר, איך נוצר יצור מורכב כזה כמו האדם?

16

ומבאר הכוזרי (אות עז) שהדברים שנעשים כהכנה לפעולת הבורא-עולם - לזה אפשר לקרוא בשם "טבע", ובלבד שלא ניחס להכנות אלה שום חכמה. למשל לענין החום, כל בעלי החיים צריכים חום, ואם ממציאים את ההכנות של החום שמהם צומח משדו או גדלים חיים, להכנות אלה אפשר לקרוא טבע. כשהתרגולת מטילה ביצה ומרחפת עליה עד שיוצא אפרוח, לחום זה יכולים לקרוא טבע, אבל כשיוצאת אח"כ צורה חיה של אפרוח עם חושים ועם אינסטינקטים, זה כבר מהבורא-עולם. בזה לא שייך טבע, את זה עושה רק הבורא-עולם. וכך גם אצל האדם, שכשעושים את ההכנות הדרושות לכך בזיווג - מתפתח מזה גוף, ובגוף זה יכול הבורא-עולם אח"כ לברר חיים וישועה. אבל החיים והנשמה זה לא טבע.

24

1

ומזה מגיע הכחרי לבאר את ענין המצוות (אות צח). לי נדמה שזה הקטע המרכזי בכל הכחור, שהמהלך הזה ש"טבע" הוא רק הכנה - למשל שהתרנגולת מרחפת על הביצה ועל ידי זה יוצא האפרוח, ואם התרנגולת יושבת בדיוק כפי שנתן לה הבורא-עולם בחושים שלה, יוצא מזה אפרוח - בדיוק כך הם המצוות. מצוות הן ה"טבע" של רוחניות, שהמצוות הן הכנה, ואם עושים את ההכנה בדיוק כפי שהבורא-עולם מגלה, חל "הענין האלקי", דהיינו השכינה. אבל זה צריך להיות בדיוק, מפני שהרושם האלקי אצל בעלי חיים ואצל האדם, דהיינו הנשמה שבאדם והנפש שבבע"ח, וכן הענין האלקי אצל הכלל ישראל, דהיינו השכינה, יכול לחול רק אם עושים את ההכנות בדיוק כפי שהבורא-עולם קבע. כך גם במצוות, אם עושים את המצוות בדיוק כפי שהבורא-עולם קבע, שורה שכינה בכלל ישראל. אם עושים את המזבח בדיוק מרובע ועם המידות שהבורא-עולם קבע - יורדת אש ואוכלת את הקרבנות, אבל אם חסרה אבן במזבח, או שהוא אינו מרובע - לא יורדת אש מן השמים, כי חסרה ההכנה. לגויים אין את זה, גויים עושים לעצמם פולחן, אבל זה לא חי, לא יורדת השכינה על ידי פולחן של הגויים, הם עושים קתדרלה גדולה, ובימה גדולה ויפה, ויש שם כמרים שעושים טקסים, אבל זה לא חי, ולא יורדת עי"ז שכינה (עיין כחור מאמר שני, לב).

3

הכחור (אות עט) ממשיך את זה לתרופה, שכמו שהרוקח צריך לתת את התרופה הנכונה בלמות המדויקת כדי שהתרופה תפעל להבריא את החולה, כך אם עושים בדיוק את המצוות כפי שהבורא-עולם קבע, זה הטבע הרוחני, ההכנה הרוחנית, שעל ידי שורה השכינה. בצורה כזו צריך להבין את כל הכלים במשכן, שכך ציזה הבורא-עולם, שהן הן ההכנות הדרושות כדי שתשרה השכינה במשכן. אם ישנו במשהו ממה שציזה הבורא-עולם אז לא תשרה השכינה. זה בדיוק כמו שהעץ צריך להיות נטוע בתוך האדמה, ואם ישימו שתיל של עץ באבנים לא יגדל מזה עץ, כי זה לא מונח במקום הנכון. וכך כל התהליכים הטבעיים צריכים להיות מדויקים, וכשהם מדויקים כפי שהבורא-עולם הכניס בטבע או יוצא מזה דבר בריא וחי, אבל אם משתנה משהו בהכנות, יוצא דבר שהוא בכלל לא חי או שהוא בעל מום. כך זה גם בפנסה, שהיא הטבע הרוחני, שעל ידי הטבע הרוחני יורדת השכינה בתוך הכלל ישראל.

איננו צריכים לחקור בשביל מה צריך את המנורה, ומדוע צריך שבעה נרות, ולמה צריך כפתורים ופרחים, כי כשם שצריך לשים גרעין באדמה כדי שיצא עץ כי כך קבע הבורא-עולם את הטבע, ואם עושים כפי שקבע הבורא-עולם יוצא באמת עץ עם פירות, באותה מדה איננו צריכים להכנס לשאלות על מה בא כל דבר במשכן, אלא כך קבע הבורא-עולם. זוהי הפשטות. אין צריכים להבין את כלי המשכן כסמלים.

כִּבֵּשׂ אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵרָאֶה אוֹתָךְ אֵת תְּבִנֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנֹת כֶּסֶף בְּלָיו וְכֶן תַּעֲשֶׂהוּ.

נכה, ב-טו

יש לתמוה על סדר הציווי, שקודם מצוה על התרומה ומפרט כל מיני התרומה, ורק לאחר מכן מצווה על עשיית המקדש, ולכאורה סדר הדברים הוא להיפך, קודם הוא צריך לומר: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ורק לאחר מכן לומר שלצורך עשיית המקדש צריך לקחת תרומה מאיתם, ומדוע התורה מתחילה עם ציווי לקחת התרומה, ללא ביאור מטרת התרומה, ורק לאחר פירוט כל עניני התרומה אומר את צורך התרומה.

ולש לבאר, בהקדם מה שמצינו שאמר הקב"ה לאברהם (בראשית יב. א): "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", ולא הנדיעו להיכן ילך. ותמהו, מדוע לא הודיעו הקב"ה מיד בציווי ההליכה את מקום הליכתו. ונתבאר בדברי חז"ל (בראשית רבה לט, ט), שהוא כדי ליתן לו שכר על כל הליכה והליכה.

וביאור הענין, שאילו היה הקב"ה מודיע לאברהם מראש להיכן הוא צריך ללכת, נמצא שכל הליכתו היתה רק הכשר מצוה בשביל להגיע

2

4

3

4

etc
3/5

2

אל אותו מקום אליו נצטוו ללכת, וכיון שהקב"ה רצה שיהיה לו שכר על עצם ההליכה, על כל פסיעה ופסיעה, שההליכה עצמה היתה נחשבת בעיני הקב"ה למעשה הראוי לשכר, כיון שהיתה בהליכה מטרה בפני עצמה, לכך לא נאמר לו להיכן הוא צריך ללכת, כדי שלא תיחשב ההליכה רק כאמצעי בשביל להגיע אל המקום, אלא ההליכה עצמה היא התכלית ועליה ניתן השכר.

על דרך זה יש ליישב בפרשתינו, כי אילו היתה התורה מקדימה ואומרת: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", אם כן "וזאת התרומה אשר תקחו מאיתם זהב וכסף ונחושת", לא היתה התרומה אלא אמצעי לצורך בניית המשכן, ולא היה בה מטרה בפני עצמה, רק היתה אמצעי בשביל בניית המשכן, וכיון שרצה הקב"ה את הגתינה עצמה, ותכלית המצוה היתה ההשתתפות של בני ישראל בעצם הגתינה לכבודו של

הקב"ה, בעצם התרומה יש מטרה בפני עצמה, לכך לא נאמר להם כבר בתורה לאיזה צורך יש לתת את התרומה, אלא "ויקחו לי תרומה – לי לשמי", בעצם לקיחת התרומה בעבור הקב"ה יש תכלית ושכר, ורק לאחר מכן פירט שאחר שיתנו התרומה יעשו עם התרומה מקדש.

באופן אחר יש לבאר בהקדם דברי "תנא דבי אליהו" (רבה פרק יז): "כיון שקיבלו ישראל מלכות שמים בשמחה, ואמרה: "כל אשר דיבר ד' נעשה ונשמע", מיד אמר הקב"ה למשה: "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה".

ודברים אלו טעונים הבנה מה השייכות בין "נעשה ונשמע" לבין "ויקחו לי תרומה".

ונראה לבאר, שכיון שבני ישראל קיבלו מלכות שמים בשמחה, וקיבלו על עצמם לעשות את ציווי הקב"ה טרם ישמעו את הציווי, חזן היתה מעלתם הגדולה שהקדימו נעשה לנשמע, וזכו שקשרו להם מלאכי השרת שני כתרים בעבור זה (שבת פח ע"ב).

לכך תיכף ומיד, ניסה אותם הקב"ה בדבר זה, וציוה להם "ויקחו לי תרומה", ללא שאמר להם את תכלית הגתינה, ורק אחר כך אמר "ועשו לי מקדש". כל זה לקיים מה שקיבלו על עצמם והקדימו "נעשה" ל"נשמע", לכך גם כאן נתנו התרומה קודם שידעו על ציווי בניית המשכן.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. (כ"ה ח)

ובסיקתא, בשעה שאמר הקב"ה למשה ועשו לי מקדש, נודעו

משה, ואמר איך יכול האדם לעשות בית להקב"ה, והלא כתיב, הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך. אמר לו הקב"ה, לא לפי כחי אני מבקש, אלא לפי כחם: עשרים קרש בצפון ועשרים קרש בדרום ושמונה במערב. ובשעה שאמר את קרבני לחמי, אמר משה אם טכנים אני את כל החיות שבעולם יש בהן העלאה אחת? או כל העצים שבעולם יש בהן הבערה אחת וגו'? א"ל הקב"ה לא כשם שאתה סבור, אלא את הכבש אחד תעשה בבקר. ובשעה שאמר ונתנו איש כופר נפשו, אמר משה מי יוכל ליתן פדיון נפשו, את לא פדה יפדה איש, ויקר פדיון נפשו, א"ל הקב"ה לא כשם שאתה סבור, אלא זה יתנו. מחצית השקל בשקל הקודש, ע"כ.

מדברי חז"ל אלו, אנו רואים, כי אין הקב"ה בא כטרונאי עם בריותיו, וכל אחד מהם מחויב לעשות רק מה שיש בכחו. וכן אמר החכם מכל אדם, כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, היינו לפי כחך ולא יותר. אנו צריכים לעשות רק את המוטל עלינו. "פתחו לי פתח כמחמ של סדקית ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם". כל אחד מחויב לקבוע לו זמן ללמוד התורה כפי יכולתו, מי במשניות, מי בגמרא ומי בחלכה. וכן הדין בנתינת צדקה ללומדי תורה, צריך כל אחד להתחזק ולתת לפי ערכו, ואין הטשיר יכול להפטר במנחת עני, כמאמר ר"ל (פסחים ק"ח א) עשיר בשורו עני בשיו, ועשיר שהביא קרבן עני לא יצא ידי חובתו, ולא עוד אלא שהביא חולין לעזרה ב.

7

א) שאלה זו נשאלה ע"י הח"ח להגרי"ס זצ"ל, אם לחזור על ענין אחד בש"ס כמה פעמים, או ללמוד ענינים הרבה, ואף אם לא ידע אותם על בורים. וחתשובה הייתה "צריכים לדעת מדת ארכה ורחבה של תורת ד'". ובאר הח"ח את חתשובה הזאת כדרכו בקודש במשל. מי שלומד רק חלק אחד בתורה למה הוא דומה ו לאחד שבזבו כל גכסיו לקנות לו כובע יפה ולא נשאר לו מאומה לכסות מערומי גופו. אם תורת ד' תמימה, ואתה יודע אותה כולה אז היא משיבת נפש. אולם במה שנוגע הלכה למעשה הי' מרגלא בפומי אמר הגר"א זצ"ל במשלי ויג' ל"ה. (ס"ז ח') שיותר טוב לאדם שילמוד מעט ויתחזר תמיד ויודע כל דבר על בוריו, ממה שילמד ויקבץ הרבה ואינו יודע הדין על בוריו. ובספרו הבהיר "שם עולם" בשער ההתחזקות פ"י כתב, שע"י החזקת תורה אפשר לקבל בעלמא דקשות רק חלק בידיעת התורה, אבל לא בקיום מצות התורה.

8
העיון

זה צריך כל אדם בעצמו לעשות, ולכן צריכים באמת ללמוד בכדי לדעת ולהבין ולקיים מעשי המצוות בפועל.

ומי שמתרשל לפעמים מלמוד התורה, בשביל שאינו מוצא א"ע מוצן במצב רוח באותו הזמן ללמוד לשמה, ובין כך אינו לומד לע"ע כלל. המשילו לאשה שמתביישת להומין את האורח לסעודה פשוטה שהתקינה לבני ביתה, באמרה כי אין זה לפי כבוד האורח, ובין כה וכה והאורח מתמוגג ברעב... והדברים עמוקים.

16

מקדש ושכנתי בתוכם כה, ח

המקדש במדרש בשעה שאמר הקב"ה למשה "ועשו לי מקדש", והרי השמים כסאי והארץ הדום רגלי איזה בית אשר תבנו לי, לא לפי כוחי אני מבקש אלא לפי כוחם! אמר רבי ישראל מאיר הכהן מראדין, בעל ה"חפץ חיים" - כל אדם מחויב לחזק את עצמו בכל מה שיש בכוחו! והחפץ חיים ה"חפץ חיים" את דבריו במשל: העשיר גדול היו באיזו עיר כמה עסקים, ובבואו לשם נהג להתאכסן בצדק בעל בית אחד. והנה אירע פעם אחת שהגיע לעיר וסר לאכסניה אחרת. ויש בו בעל הבית הראשון ושאלו: מדוע לא סר כבודו אל ביתי ממנהגו תמיד? השיב לו העשיר כי בפעם האחרונה שהיה בביתו לא נהגו בו כבוד כיאות... והחיל בעל הבית לתרץ את עצמו כי לא היה אז בביתו ואנשיו לא ידעו את גודל כבודו. אם אתה מביטח לי - אמר העשיר - שלא יהיה עוד כדבר הזה, ובכל עת שאבוא ינהגו בי בכבוד הראוי אז בודאי אסור לביטח, כי גם לי נעים להימצא במקום שיש לי מכירים היודעים את כבודי.

9
היחסים
עם
עושר

4

כן הדבר גם כאן - אמר ה"חפץ חיים" - הקב"ה השרה שכינתו
 אצלנו בבית ראשון ואח"כ בבית שני, ומפני עונותינו הסיר שכינתו
 מאתנו ואין ברצונו לשוב אלינו, אולם אם נשוב מדרכנו הרעה
 ונרגיל עצמנו להיות זהירים בקדושת בית המדרש, וכן בזמן הזה
 נזהר בקדושת בית הכנסת שמעתה הם בבחינת ה"מקדש מעט"
 שלנו, כמו שנאמר: "ואהי להם למקדש מעט", אז בקרוב ישוב ה'
 לשכון כבוד בארצנו, וקרובה ישועת ה' לשלוח לנו את משיח
 צדקנו במהרה בימינו.

סמ

ל

(11)
 מילוי
 נכין

of the Holy One, Blessed Be He fills the upper worlds and the lower worlds and yet He says: "And let them make Me a sanctuary" (25:8). And moreover, he gazed [into the future] and saw Solomon upon the completion of the building of the Temple, which was larger than the Sanctuary, saying to the Holy One, Blessed be He: "But will God indeed dwell on the earth? Behold the heaven and the heaven of heavens cannot contain You; much less this temple that I have erected" (1 Kings 8:27). Therefore, Moses began to compose the Psalm "The Most High dwelleth in concealment; the Almighty abides in deep darkness" (Ps. 91:1). God replied: "I am not of the same opinion as you. But twenty planks in the north and twenty planks in the south and eight in the west [will suffice]. And more than that, I will contract My Divine Presence [so that it may dwell] in one square cubit."

Moses wondered: How is it possible to bring down infinity into the midst of finitude? How is it possible to cause the absolutely transcendent, the Most High who dwells in concealment, the Almighty who abides in the deep darkness, to reside in the midst of a small, narrow sanctuary, in the midst of the concrete world that is delimited by physical laws and the bounds of space and time? This problem found its expression in the question of Solomon: *But will God indeed dwell on the earth?* (1 Kings 8:27). If a person pines for God, if his lovesick soul craves for her beloved and Creator, then it would appear incumbent upon him to extricate himself from the fetters of his physical being and to ascend the abstract and transcendent mountain of the Lord, for how can the physical-biological individual stand within His holy place? And yet here the standard is reversed: and we bring the glory of God down into the lower world, into the very midst of the sense realm, into the midst of space and time, into the domain of quantitative measurement. Behold the heaven and the heaven of heavens cannot contain You; much less this temple that I have erected (1 Kings 8:27)—how can finitude contain infinity?

God's answer is: *I am not of the same opinion as you. But twenty planks in the north and twenty in the south and eight in the west. And more than that, I will contract My Divine Presence in one square cubit. Infinity contracts itself; eternity concentrates in the fleeting and transient, the Divine Presence in dimensions and the glory of God in measurements. It is Judaism that has given the world the secret of tzimtzum, of "contraction," contraction of the infinite within the finite, the transcendent within the concrete, the supernal within the empirical, and the divine within the realm of reality. When the Holy One, Blessed be He, descended on Mount Sinai, He set an eternally binding precedent that it is God who descends to man, not man who ascends to God. When He said to Moses, And they shall*

31 make Me a sanctuary and I will dwell in their midst (25:8), He thereby revealed the awesome mystery that God contracts His Divine Presence in this world. (Halakhic Man, pp. 47-48)

36 In keeping with the imperative of *vehalachta bidrachav (Imitatio Dei)*, man must also engage in tzimtzum. Man expresses tzimtzum first and foremost by observing the precepts of the halachah. Fealty to Jewish law is unenforceable: there is no police, no executive branch of government, no jails, no punishment for violators. By following halachah despite the lack of an external enforcement mechanism, we engage in tzimtzum.

41 For example, on a hot day one enters his home tired and thirsty. His only desire is to gulp a refreshing, cold drink. Yet, in contrast to the vulgar response of an Esau, who under similar circumstances sold his very birthright for immediate gratification (Gen. 25:33), he withdraws from the object of his desire for one moment. He says, *Baruch atah Adonai*, as if to say, "I will not drink before I recite my *berachah*. I will contract myself and withdraw from the immediate fulfillment of my desire." Similarly, when a Jew closes his place of business a half-hour before sunset on Friday, he redeems his profits from the other six days of labor. (Derashot Harav. pp. 24-25)

(5)

בכל אשר אתה עושה אהיה וכו' במדרש ומוצא בהקדמה לעין יעקב בן זומא אומר עלינו
 פסוק סתלל יותר בתורה שענע ישראל ה' אלטינו וכו' בן נכס אומר עלינו פסוק
 הסולל יותר וההנהגה לרעך וכו' שמשון בן פזי אומר עלינו סתלל יותר את הכובץ אחד
 העשה צבוקר וכו' עמד רבי פלוני על רגליו ואמר הלכה כבן פזי שכאמר בכל אשר אתה עושה
 אהיה את המצות העשן ואת המצות כל כליו וכן העשו עיב לשוננו והעדרש הזה אומר
 דרשורי וזוהי וכו' לפרש, הנה אתה אומר פנעם בכל יום שענע ישראל ה' אלטינו ה'
 אחד וזה קבלת עול עלכות פנעם שידע אדם ויצין כי ה' אחד אין עוד מלבדו הוא הן
 מערכת ומכלכל לכל אשר צידו כפש כל ה' ומה כל צפר איש ועי' שענע וכו' את זה
 מוצא עלמנו מחויב לקיים כל מצות ה' ולעבדו כלל פלס לכן כתוב אחיך וההנהגה את ה'
 אלתיך והנה לא סגי בזה שידע ועביר את זה ומוצא ה' אלל שענע להלביצ לכות
 מציונו אשר קבצו לו שיעירו וידעו גם הם כי ה' אחד ומצו לעבדו לכן אתה אומר שענע
 ישראל סתל אחד קרה לכונס שענע והצין ישראל כי ה' אלטיכם ה' אחד וכן בכל מצות
 שענע אדם וזו צמס יעמד לאחרים ויזרם לעשותם ועוקרה זה נוכל לעמוד את זה ועל
 הפלל כולו ילא וזהו שאמר בן זומא עלינו פסוק הסולל בתורה שענע ישראל מהו כלל כלל
 גדול בתורה שלא סגי בלתי שחרו כל איש את חבירו לעלות ה' ופכה עמם לא למדו
 רק במצות ה' להביא חבירו ליד מדה זו שיעלים נפשו וישיר חזי עשה שכל עדיין אהנו
 לא רגע מה שיהיה לך האדם על האדם על המה צמס שמוע לחי עשה להחיות נפשו כי יעצ
 ולהשפחה צלעך כאשר לך לו, ולכן מהכנס בן נכס ואומר עלינו פסוק הסולל יותר וההנהגה
 לרעך כעוד וזמם כלולים שניהם כמו שאמר זה עלמו ועושה כל המפעלות לטובי עלמו
 בן יסיה לכו על חבירו וכי כמו שזולה להשלים נפשו להביע לחי עשה כן יתן עירי ולכו
 על חבירו ויהי כעוד עמם ולכן פסוק סתלל יותר ועסקי שענע ישראל והנה ש עוד
 עליהם והיתה לבאר עם שאחיל אין דומה יחד עושה מצות לרבים עושים מצות את
 רבים ומאחרים ועושים מצות באחדות מצוה לפי ה' יותר אין דומה יחד מהפלל לציבור
 מהפללים שאינו החרת ריקס סן אל כציר לא יעלה וכן אינו דומה הים דרבים לתיס
 דייקד וכן צדקה אינו דומה יחד המותן לרקס לחולי ועירי או רבים ומאחרים ועטלים יחד
 עושה לקיים ועושים לרקס סתל אחד ואחד יש לו צו חלק ולכן סכרם מצוה וכו' ש

ועל כל שבר כאלו הוא עשה כל המצות סתל א' גורם שמתעסק המצוה, ובל שום אדם יכול
 לעמוד וקרבן המיד דכתיב זה השאש אשר תקריבו לה' והדר כי אתה סתלל האחד העשה
 צבוקר מהחיל צלסון רבים אשר תקריבו ומקיים העשה לשון יחד כי צומן שצמתיק קיים
 אדם חוטא ועקריב קרבן וכרלה לו לכפר עליו וכן יוכל להקריב קרבן כדנה ומיני ליה ה'
 זה השאש אשר תקריבו זה קרבן ליבור סבולס יקריבו צידו ופכה שענע אל לו צו חלק
 והפן ה' בקרבן ליבור יותר בהתאחדם יחד צמטס ואמר הכבש אחד העשה שיהיה כפשו
 צמתי ה' כאלו כל אחד הקריבו והיי סתלל אחד העשה כיה שענע אהנו וצוה
 אשר לעדים בנה גדול כח שבר רבים עושים מצוה ולכן שענע בן פזי ואמר פסוק הסולל
 יותר חק לעבד ה' כי בן זומא וכן נכס לא הביאו פסוקים רק שיהיה כיה חבירו לעשות
 המצוה והוא סוסיק שעשו מצוה אחד בהתאחדות ומביאו את הסכש את הסכש אחד העשה
 צבוקר שמוצו אתו למדים דבר זה כאמור, עמד רבי על רגליו ואמר הלכה כבן פזי שכאמר
 בכל אשר אתה עושה אהיה וכו' וכן העשו, הנה רש"י ורמב"ן הרגישו סיליל בן העשו עשו וכן
 העשו, וכו' הנה ליה ה' עכל איש אשר ידעו לכו הקמו מרומתי וצמנת לא ה' לרדך
 שיתם סולס כדי לצמת העשן ולעשות כליו, ומודרש שאמר ה' לעשה אפי' אחד יוכל
 לעשותו כי ה' עשם רצו ויע רלם ה' שכל איש יתן ויסיע למשכן כדי שיהיה לכל אחד
 חלק בן ויהיה מצוה דרבים שחניצה לפני ה' ביתך שאת וכן נעשה כל המצות דרבים
 חיש בכל אשר אתה עושה אהיה בחותן פתחי ערשה אהיה צמין העשן וכליו וכן העשו
 בן העשו הכל שאחס עושים לפני שמתאחדו לעשותו ככיל וסיינו דאמר רבי הלכה כבן
 פזי שאמר הביא הקרה את הסכש שעשם כעשע כי חניצה מצוה דרבים ועשם כלל לכל
 המצוה חלל לא כתיב פס סלזים ה' עלינו שבעשה בן בכל המצות והביאו רבי פסיק
 בכל אשר אתה עושה אהיה וכו' וכן העשו, פס מציאר שחשן ורלן ה' שענע בן העיד
 בכל המצות וכו' ש ויש דברי המדרש ככיל:

12
 כ"ג
 8/10

How the Torah defines the relative positions of the Shulchan and the Menorah in the Mishkan instructs us on how to prioritize our time between earning a living and studying Torah.

THE TORAH states, "You shall place the Shulchan outside the Paroches, and the Menorah opposite the Shulchan on the south side of the Mishkan, and the Shulchan you shall place on the north side" (Shemos 26:35). The order of the pasuk is perplexing. After beginning with the location of the Shulchan, the Torah interjects with the positioning of the Menorah relative to the Shulchan, and only then returns to pinpoint the precise location of the Shulchan.

(13)
 ה' אלהים
 יתן חסדו
 ורחמי

(6)

1 The unusual order of the *pasuk* reveals that the determining factor for the location of the *Shulchan* is the position of the Menorah opposite it. Therefore, before stating on what side the *Shulchan* should be placed, the *pasuk* interjects that the Menorah shall be on the south side. Once we know that the Menorah is on the south side, it follows that the *Shulchan* must be opposite it, on the north.

2 There is a fundamental principle to be learned from this regarding establishing our personal *heichahl*, our homes. The Menorah, with its lamps of oil, represents the light of Torah. The *Shulchan*, with its loaves of bread, symbolizes *parnassah*, earning a livelihood. Both Torah and *parnassah* are necessities in our lives. "V'chal Torah she'ain imah melachah sofah betailah" – Torah study that is not accompanied by productive labor will ultimately not endure (*Avos* 2:2). However,

which should play the primary role in our life, and which should be secondary? The above *pasuk* teaches each person the answer.

16 The determining factor for the proper 'position' of your *Shulchan*, i.e., your *parnassah*, must be the 'position' of your menorah, i.e., your Torah study. That is, your *parnassah* must be established around the fixed position of the Torah. *Sedarim* for learning must be inviolable, Torah study must be paramount. *Parnassah* needs are then arranged around the secure anchor of the Torah in your life. But to tend primarily to one's livelihood and to try to set aside whatever time remains for Torah, is to switch the designated positions of the Menorah and the *Shulchan*.

15
Lessons
in leadership

1 The sequence of *parashot* – *Teruma*, *Tetzaveh*, *Ki Tissa*, *Vayak'heil*, and *Pekudei* – is puzzling in many ways. First, it outlines the construction of the Tabernacle, the portable house of worship the Israelites built and carried with them through the desert, in exhaustive and exhausting detail. The narrative takes almost the whole of the last third of the book of Exodus. Why so long? Why such detail? The Tabernacle was, after all, only a temporary home for the Divine Presence, eventually superseded by the Temple in Jerusalem.

Besides which, why is the making of the *Mishkan* in the book of Exodus at all? Its natural place seems to be in the book of Leviticus, which is overwhelmingly devoted to an account of the service of the *Mishkan* and the sacrifices that were offered there. The book of Exodus, by contrast, could be subtitled, "the birth of a nation." It is about the transition of the Israelites from a family to a people and their journey from slavery to freedom. It rises to a climax with the covenant made

between God and the people at Mount Sinai. What has the Tabernacle to do with this? It seems an odd way to end the book.

The answer, it seems to me, is profound. First, recall the history of the Israelites until now. It has been a long series of complaints. They complained when Moses' first intervention made their situation worse. Then, at the Red Sea, they said to Moses,

Was it because there were no graves in Egypt that you brought us to the desert to die? What have you done to us by bringing us out of Egypt? Did we not say to you in Egypt, "Leave us alone; let us serve the Egyptians"? It would have been better for us to serve the Egyptians than to die in the desert!" (Ex. 14:11-12)

After crossing the sea they continued to complain, first about the lack of water, then that the water was bitter, then regarding the lack of food, then about the lack of water again. Then, within weeks of the Revelation at Sinai – the only time in history God appeared to an entire nation – they made a Golden Calf. If an unprecedented sequence of miracles cannot bring about a mature response on the part of the people, what will?

It was then that God said: *Let them build something together.* This simple command transformed the Israelites. During the whole construction of the Tabernacle there were no complaints. The people contributed – some gold or silver or bronze, some brought skins and drapes, others gave their time and skill. They gave so much that Moses had to order them to stop. A remarkable proposition is being framed: *It is not what God does for us that transforms us. It is what we do for God.*

So long as every crisis was dealt with by Moses and miracles, the Israelites remained in a state of dependency. Their default response was complaint. For them to grow to adulthood and responsibility they had to undergo a transition from passive recipients of God's blessings to active creators. The people had to become God's "partners in the work of creation" (Shabbat 10a). That, I believe, is what the sages meant when they said, "Call them not 'your children' but 'your builders'" (Berakhot 64a). People have to become builders if they are to grow from childhood to adulthood.

Judaism is God's call to responsibility. He does not want us to rely on miracles. He does not want us to be dependent on others. He wants us to become His partners, recognising that what we have, we have from Him, but what we make of what we have is up to us, our choices and our effort. This is not an easy balance to achieve. It is easy to live a life of dependency. It is equally easy in the opposite direction to slip into the mistake of saying, "My power and the strength of my hands have produced this wealth for me" (Deut. 8:17). The Jewish view of the human condition is that everything we achieve is due to our own efforts, but equally and essentially the result of God's blessing.

The building of the Tabernacle was the first great project the Israelites undertook together. It involved their generosity and skill. It gave them the chance to give back to God a little of what He had given them. It conferred on them the dignity of labour and creative endeavour. It brought to closure their birth as a nation and it symbolised the challenge of the future. The society they were summoned to create in the land of Israel would be one in which everyone would play their part. It was to become – in the phrase I used as the title of one of my books – "the home we build together."¹

From this we see that one of the greatest challenges of leadership is to give people the chance to give, to contribute, to participate. That requires self-restraint, *tzimtzum*, on the part of the leader, creating the space for others to lead. As the saying goes: "If the leader is good, the people say: 'The leader did it.' If the leader is great, they say: 'We did it ourselves.'"²

This brings us to the fundamental distinction in politics between state and society. The state represents what is *done for us* by the machinery of government, through the instrumentality of laws, courts, taxation, and public spending. Society is what we *do for one another* through communities, voluntary associations, charities, and welfare organisations. Judaism, I believe, has a marked preference for society rather than state, precisely because it recognises – and this is the central theme of the book of Exodus – that it is what we do for others, not what others do or

what God does for us, that transforms us. The Jewish formula, I believe is: small state, big society. 

(17)
Table Talk
New Belcourt

THE MISHKAN, THE SANCTUARY IN THE WILDERNESS, WAS BUILT through the contributions of the Children of Israel, and constructed by skilled craftsmen. The commandment to build this Tabernacle was given by the Almighty: וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכָם, "They shall make a sanctuary for Me that I may dwell among them" (25:8).

The first *Beis HaMikdash*, Holy Temple, was built by King Solomon, while the second *Beis HaMikdash* was built by the Jews when they returned from Babylonia, and was enlarged and refurbished by King Hordus. Tradition teaches us that the third Temple will be brought down from heaven, never to be destroyed. G-d, Himself, will prepare this third *Beis HaMikdash* and present it to us complete. However, we have been taught that there is one contribution which the Jewish people will make even to this third Temple, and that is the installation of the gates. The verse in *Eichah* states: טָבְעוּ בְּאֶרֶץ שְׁעָרֶיהָ, "Her gates were swallowed up in the ground" (*Eichah* 2:9), and these are the gates which will be used in the third Temple. The question arises: What is the significance of these gates? When G-d Himself constructs and completes the *Beis HaMikdash* and presents it to us as a Heavenly gift, why will it be necessary for the people of Israel to install the gates on their own?

The answer may be that since the original Sanctuary in the wilderness was a structure which G-d commanded us to build, therefore for all time we are commanded to build a Sanctuary so that the *Shechinah* can dwell among us. We must have some *chelek* (portion) in every Holy Temple, for it would be unfulfilling and even embarrassing for us merely to receive, without contributing. The Sages have a most telling and interesting phrase which they use when they refer to someone who is supported by others and does not contribute anything himself. They call it נֶחֱמָא דְכֶסוּפָא, "the bread of shame." Permitting us to set the gates of the third *Beis HaMikdash* in place is not only allowing us to have a *chelek*, but is considered as though we ourselves have built the *Beis HaMikdash*. As the Talmud teaches: חֲבוּנָה פְּלִטְרִין גְּדוּלִים בְּנִכְסֵי הַיָּר וּבֵא אַחַר וְהָעֵמִיד, לְהָן דְּלִתּוּת קָנָה, "If one builds great mansions on the land of a convert who has passed away (an act of acquisition and possession), but another person attaches the doors to that structure, the latter acquires the property" (*Bava Basra* 53b). We see from this law that even though a structure was built by another, the one who attaches the doors or gates is considered as having built that building. It is for this reason that the gates of the original Temple were submerged into the ground — so that ultimately we will be able to unearth them and attach them to the third Temple, and thus be credited with the building of that *Beis HaMikdash*.

This also explains the phraseology of the prayer we recite in the *Shemoneh Esrei* for the Three Festivals: וְהִרְאֵנוּ בְּבִנְיָנוּ וְשִׂמְחָנוּ בְּתִקּוּנוּ, "And show us its rebuilding and gladden us in its perfection." Since the Almighty will build the third Temple, we ask Him to grant us the privilege of seeing it, which is the meaning of וְהִרְאֵנוּ בְּבִנְיָנוּ. However, our שִׂמְחָה, "joy," would be incomplete if we would have no share in its building. Therefore, we ask וְשִׂמְחָנוּ בְּתִקּוּנוּ, cause us to rejoice in the fact that we will add the gates to the Temple, which is indeed a great *tikkun*, a significant addition and completion of any building, and that will be the source of our שִׂמְחָה.